

Sygn. akt III C 1601/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 grudnia 2015 roku

Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie, Wydział III Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Ewa Dietkow

Protokolant: Kinga Kwaśniewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 11 grudnia 2015 roku w W.

sprawy z powództwa J. J. (1)

przeciwko J. B.

o zachowek

1. umarza postępowanie ponad kwotę 70.000,00 PLN (siedemdziesiąt tysięcy złotych) wobec cofnięcia pozwu;
2. zasądza od J. B. na rzecz J. J. (1) kwotę 69.130,00 PLN (sześćdziesiąt dziewięć tysięcy sto trzydzieści złotych) z ustawowymi odsetkami od dnia 16 stycznia 2015 roku do dnia zapłaty;
3. w pozostałej części powództwo oddala;
4. zasądza od powoda na rzecz pozwanej 2.425,62 PLN (dwa tysiące czterysta dwadzieścia pięć i 62/100 złotych) tytułem zwrotu kosztów sądowych;
5. koszty procesu pomiędzy stronami wzajemnie znosi;
6. nakazuje pobranie od powoda na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie z zasądzonych mu roszczenia kwotę 4.484,88 PLN (cztery tysiące czterysta osiemdziesiąt cztery i 88/100 złotych) tytułem brakujących opłaty i wydatków;
7. zwraca pozwanej ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie kwotę 74,38 PLN (siedemdziesiąt cztery i 38/100 złotych) tytułem różnicy pomiędzy kosztami pobranymi, a należnymi.

Sygn. III C 1601/12

UZASADNIENIE

Powód J. J. (1) w pozwie złożonym w dniu 28 września 2012 roku w Sądzie Okręgowym w Warszawie wnosił o zasądzenie od pozwanej J. B. kwoty 200.000 zł tytułem zachowku wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 15 października 2011 roku do dnia zapłaty oraz o zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych.

Postanowieniem z 11 października 2012 roku Sąd Okręgowy w Warszawie stwierdził swą niewłaściwość i sprawę przekazał tut. sądowi.

W odpowiedzi na pozew z dnia 8 maja 2013 roku pozwana J. B. wносиła o oddalenie powództwa w części ponad kwotę 12.625 zł, wносиła także o nieuwzględnienie żądania powoda zasądzenia od pozwanej ustawowych odsetek od kwoty 200.000 zł od dnia 15 października 2011 roku oraz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Na rozprawie 16 stycznia 2015 roku powód cofnął pozew ponad kwotę 85.500 zł wraz ze zrzeczeniem się roszczenia, wносиł o zasądzenie od pozwanej na jego rzecz kwoty 85.500 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 10 października 2011 roku do dnia zapłaty, ewentualnie od dnia 15 października 2011 roku oraz o zasądzenie kosztów procesu od pozwanej.

Na rozprawie 11 grudnia 2015 roku powód cofnął pozew ponad kwotę 70.000 zł wraz ze zrzeczeniem się roszczenia, wносиł ostatecznie o zasądzenie od pozwanej na jego rzecz kwoty 70.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 5 listopada 2011 roku do dnia zapłaty oraz nie obciążanie powoda na zasadzie słuszności kosztami postępowania z uwagi na stan majątkowy i sytuację życiową powoda.

Pozwana w końcowym stanowisku wносиła o oddalenie powództwa ponad 69.130 zł, zasądzenie od niej ustawowych odsetek od kwoty 69.130 zł liczonych od daty wydania wyroku oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów postępowania.

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

Spadkodawca J. J. (2) był ojcem stron, zmarł w dniu 10 lipca 2011 roku w J. - bezsporne. W dacie śmierci był rozwiedziony – dowód – odpis skrócony aktu zgonu – k. 9. W testamencie notarialnym z dnia 11 sierpnia 1999 roku nr (...) sporządzonym przed notariuszem H. C. J. J. (2) powołał do całości spadku swoją córkę J. J. (3). Ponadto zobowiązał córkę do ustanowienia na rzecz E. Ż. z domu P. prawa bezpłatnego dożywotniego zamieszkiwania i użytkowania zabudowanej nieruchomości położonej w J., składającej się z trzech działek gruntu o łącznej powierzchni 1 ha 63 ary, w przypadku sprzedaży całej nieruchomości przez J. J. (3) do zakupu E. Ż. mieszkania – dowód – odpis testamentu k. 11. Do 2009 roku spadkodawca sprzedał znaczną część z nieruchomości o powierzchni 1 ha 63 ary, a pieniądze ze zbycia przeznaczył na własne potrzeby – okoliczność bezsporna. Sąd Rejonowy w Legionowie postanowieniem z 14 października 2011 roku stwierdził, że spadek po J. J. (2) na podstawie testamentu notarialnego z dnia 11 sierpnia 1999 roku nabyła w całości córka J. B. z domu J. – dowód – postanowienie k. 12. Poza stronami spadkodawca nie miał innych dzieci - okoliczność bezsporna. W skład spadku po J. J. (2) wchodzi prawo własności nieruchomości gruntowej o powierzchni 1011 m⁽²⁾, oznaczonej jako działka ewidencyjna nr (...) z obrębu(...) – J., położonej przy ulicy (...) w J., powiat (...), zabudowanej budynkiem mieszkalnym o powierzchni zabudowy 124 m⁽²⁾ i powierzchni użytkowej parteru około 94 m⁽²⁾ oraz kwalifikujący się do rozbiórki budynek gospodarczy o powierzchni zabudowy około 60 m⁽²⁾, dla której Sąd Rejonowy w Legionowie prowadzi księgę wieczystą numer (...) – dowód – odpis zupełny księgi wieczystej k. 51 – 54, opinia biegłego sądowego J. K. (1) k. 328 - 357. Aktualna wartość rynkowa powyższego prawa wynosi 276.520 zł – dowód - opinia biegłego sądowego J. K. (1) k. 328 – 357. Strony po śmierci ich ojca prowadziły negocjacje dotyczące zapłaty przez pozwaną na rzecz powoda należnego mu zachowku – okoliczność bezsporna. Pozwana początkowo zaproponowała powodowi kwotę 12.000 zł – dowód zeznania powoda k. 378, e-protokół 00:17:11–00:18:10. Pozwana 2 maja 2012 roku zgłosiła w Urzędzie Skarbowym w L. nabycie spadku wartości 200.000 zł – dowód - zgłoszenie k. 87 -90. Powód zwrócił się do pozwanej 10 maja 2012 roku z propozycją zapłaty na jego rzecz kwoty 200.000 zł tytułem zachowku – dowód – pismo z potwierdzeniem nadania i odbioru k. 13 -14. W odpowiedzi z 24 maja 2012 roku pozwana oświadczyła, że jest zainteresowana zawarciem ugody w sprawie zapłaty powodowi zachowku, ale nie zaakceptowała proponowanej przez powoda kwoty uznając obliczenie jej przez podmiot kompetentny w zakresie wyceny nieruchomości – dowód – pismo k. 15. Powód ma obecnie 26 lat – dowód - odpis skrócony aktu urodzenia k. 10. Utrzymuje się z prac dorywczych, z których osiąga dochód w wysokości około 1.200 – 1.300 zł miesięcznie, mieszka z matką oraz partnerką, uczestniczy w kosztach prowadzonego wspólnie gospodarstwa domowego – dowód – zeznania powoda k. 378, e-protokół 00:14:43–00:15:39. Powód nie ma żadnego

majątku: nieruchomości, ruchomości stanowiących wartość, ani wierzytelności – dowód – zeznania powoda k. 378, e-protokół 00:15:39–00:15:54. Pozwana ma 33 lata z zawodu jest pracownikiem administracji, jest mężatką, ma dwoje małoletnich dzieci, przebywa na bezpłatnym urlopie wychowawczym i pozostaje na utrzymaniu męża – dowód – zeznania pozwanej k. 378-379, e-protokół 00:20:40–00:26:00.

Sąd Okręgowy dokonał następującej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego:

Nie było sporu co do tego, że pozwana nabyła spadek po J. J. (2) na podstawie testamentu w całości, a powód, który jest uprawniony do dziedziczenia z ustawy, nie został powołany do spadku, nie został wydziedziczony i nie otrzymał należnego mu zachowku ani w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, ani w postaci zapisu. Okolicznością bezsporną w sprawie jest skład spadku po J. J. (2). Spadkodawca w chwili śmierci był właścicielem zabudowanej nieruchomości gruntowej o powierzchni 1011 m², oznaczonej jako działka ewidencyjna nr (...) z obrębem (...) – J., położonej przy ulicy (...) w J., powiat (...). Sporna była cena rynkowa prawa własności spadkowej nieruchomości. Sąd nie oparł się na opinii biegłego sądowego L. F., który oszacował nieruchomość na kwotę 342.000 zł. Biegły niejasno, bez możliwości weryfikacji przez sąd i strony przedstawiał zastosowane w celu wyceny nieruchomości obliczenia przy pomocy metody regresji wielorakiej. Nie wyjaśnił przekonująco obliczenia wartości rynkowej nieruchomości przy pomocy metody korygowania ceny średniej. Ponadto biegły nie wyjaśnił, dlaczego w realiach niniejszej sprawy nie istniały podstawy do zastosowania innego podejścia oraz metody wyceny, co uniemożliwiło Sądowi dokonanie oceny trafności wybranej metody. Tak sporządzona opinia była nieprzydatna do wydania orzeczenia w sprawie, a Sąd zlecił wydanie opinii innemu biegłemu. Opinia biegłego J. K. (2), który to stosując podejście porównawcze wraz z metodą porównywania parami i ustalił wartość rynkową spadkowej nieruchomości na kwotę 276.520 zł jest prawidłowa i rzetelna. Biegły wyczerpująco zastosował się do zlecenia, zastosowane przez niego metody są zrozumiałe dla Sądu oraz dla stron, które nie miały zastrzeżeń do opinii. Nie było powodów osłabiających zaufanie do wiedzy, kompetencji, doświadczenia czy bezstronności biegłego. Opinia została sporządzona zgodnie z obowiązującymi zasadami przewidzianymi w ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 roku o gospodarce nieruchomościami oraz w rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie wyceny nieruchomości i sporządzania operatu szacunkowego z dnia 21 września 2004 roku. Sąd nie brał pod uwagę opinii prywatnej sporządzonej przez rzeczoznawcę majątkowego D. S., gdyż wszelkie prywatne opinie i opracowania składane przez strony procesu nie mogą być traktowane na równi z dowodem z opinii biegłego sądowego. Mają one walor stanowiska strony i jako takie nie stanowią dowodu w znaczeniu procesowym.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Ochrona praw najbliższej rodziny zmarłego należy do podstawowych założeń prawa spadkowego, a instytucja zachowku – art. 991 – 1011 k.c. jako jedna z wielu uregulowanych w kodeksie cywilnym tę rolę wypełnia zapewniając osobom wskazanym w ustawie określoną korzyść ze spadku nawet wbrew woli zmarłego. Zachówek jest wierzytelnością,

tj. uprawniony do zachowku ma roszczenie do spadkobiercy o zapłatę określonej sumy pieniężnej. Zgodnie z treścią art. 1011 k.c. wierzytelność z tytułu zachowku jest dziedziczna

i zbywalna. Stosownie do art. 991 § 1 i § 2 k.c. zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni - dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadł przy dziedziczeniu ustawowym,

w innych zaś wypadkach - połowa wartości tego udziału. Jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź

w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo

do jego uzupełnienia. Powodowi przysługuje zachówek w wysokości 1/2 udziału spadkowego, który by mu przypadł przy dziedziczeniu ustawowym, gdyż w chwili otwarcia spadku nie był małoletni, ani trwale niezdolny do pracy – art. 991 § 1 k.c.. To według jakich cen należy ustalać wartość spadku, zostało rozstrzygnięte w orzecznictwie Sądu

Najwyższego. W uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 26 marca 1985 roku, sygn. akt III CZP 75/84 (OSNC 1985, Nr 10, poz. 147) Sąd Najwyższy orzekł, że obliczenie zachowku następuje na podstawie wartości spadku ustalonej według cen z daty orzekania o roszczeniach z tego tytułu. Uchwała ta została wpisana do księgi zasad prawnych i zgodnie z art. 61 § 6 i art. 62 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. Nr 240, poz. 2052 z późn. zm. oraz art. 21 i art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 20 września 1984 r. o Sądzie Najwyższym, Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 924, z późn. zm.) wiąże wszystkie sądy. Uwzględnić należy, że tak sformułowana zasada pozostaje w zgodzie z zasadą wyrażoną w art. 316 § 1 k.p.c., według której sąd bierze za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy. Przy obliczaniu wysokości zachowku należy ustalić czystą wartość spadku. Wartość ta to różnica pomiędzy wysokością aktywów wchodzących w skład spadku a wysokością długów spadkowych. Podstawą dla ustalenia tej wartości może być spis inwentarza, ale jego sporządzenie nie jest obligatoryjne. Sąd ustalił, że nie było w spadku po J. J. (2) długów, a jedynym składnikiem majątku spadkowego było prawo własności zabudowanej nieruchomości gruntowej o powierzchni 1011 m², oznaczonej jako działka ewidencyjna nr (...) z obrębu (...) – J., położonej przy ulicy (...) w J., powiat (...). Należny powodowi zachówek stanowi 1/2 wartości przypadającego mu udziału spadkowego, a zatem wysokość należnego powodowi zachowku wynosi 69.130 zł (1/2 x 1/2 x 276.520 zł). Ponad należną powodowi kwotę 69.130 zł Sąd oddalił powództwo.

Powód występując z roszczeniem o zachówek nie znał ceny rynkowej spadkowej nieruchomości, choć powinien brać pod uwagę wartość wskazaną przez pozwaną w zeznaniu podatkowym do Urzędu Skarbowego, bowiem ta nie odbiegała znacznie od aktualnej wartości rynkowej. Wskazana w pozwie cena 800.000 zł nie znajdowała oparcia w jakimkolwiek operacie, choćby prywatnej opinii rzeczoznawcy majątkowego. Powód nie może oczekiwać, że wystarczy wskazanie nierealnej, niczym nie popartej wartości nieruchomości wchodzącej w skład spadku po J. J. (2), a jako wezwanie pozwanej do zapłaty dzień następny po wydaniu postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, a ostatecznie data prawomocności postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, będą datą wymagalności roszczenia. Powód dysponował orientacyjnym operatem sporządzonym na jego zlecenie przez rzeczoznawcę K. J., który w połowie 2013 roku określił cenę rynkową nieruchomości w przedziale 220.000 zł – 330.000 zł, a mimo to nie ograniczył roszczenia. Dopiero po opinii biegłego sądowego L. F. powód urealnił żądanie pozwu. Nie były kwestionowane próby uzgodnienia stanowisk pomiędzy stronami przed wszczęciem procesu i w jego trakcie. Pozwana od 3 lat brała udział w procesie, wiedziała, że jest zobowiązana wobec powoda z tytułu zachowku, była wzywana do zapłaty choćby przez doręczenie odpisu pozwu. Poza procesem i zajmując stanowisko w sprawie proponowała jednak kwotę 12.000 zł, nie przystającą do wartości, którą sama określiła na 200.000 zł, ani do oszacowanej w 2013 roku na zlecenie pozwanej przez rzeczoznawcę D. S.. Terminem wymagalności roszczenia powoda nie może być data wyroku, bo przedłużanie procesu działałoby na korzyść pozwanej, wezwanej już do zapłaty. Roszczenie o zachówek jest od początku długiem pieniężnym, a przepisy nie określają terminu wymagalności roszczenia z tytułu zachowku, wobec czego powinno ono zostać spełnione przez zobowiązanego, zgodnie z art. 455 k.c., niezwłocznie po wezwaniu przez uprawnionego do zachowku. Orzeczenie o zachowku ma charakter deklaratoryjny, który sprawia, że zobowiązanie o charakterze bezterminowym przekształca się w zobowiązanie terminowe w wyniku wezwania wierzyciela do spełnienia świadczenia skierowane do dłużnika, a wyrok sądowy potwierdza tylko zasadność tego wezwania wskutek istniejącego wcześniej zobowiązania do świadczenia zachowku. Zdaniem Sądu istotne w sprawie znaczenie miało cofnięcie przez powoda na rozprawie 16 stycznia 2015 roku pozwu ponad kwotę 85.500 zł. Zdaniem Sądu jest to dla obu stron najbardziej korzystny termin dla oznaczenia wymagalności roszczenia powoda, wezwanie pozwanej do spełnienia świadczenia zbliżonego do ostatecznie zasądzonego. Tak więc powodowi należą się odsetki w myśl art. 481 § 1 k.c. ustawowe od 16 stycznia 2015 roku do dnia zapłaty, w pozostałej części roszczenie powoda o odsetki jako nie znajdujące oparcia w okolicznościach sprawy Sąd oddalił.

Powód cofnął pozew ponad kwotę 70.000 zł wraz ze zrzeczeniem się roszczenia. W tej części Sąd umorzył postępowanie w sprawie na zasadzie art. 203 § 1 k.p.c. i art. 355 § 1 k.p.c. - orzeczenie zawarte w pkt 1 wyroku jest postanowieniem.

O kosztach procesu Sąd orzekł stosując art. 100 k.p.c., gdyż żądania obu stron zostały uwzględnione częściowo. Obie strony były zastąpione przez profesjonalnych pełnomocników, a wobec uwzględnienia interesów obu stron koszty

zastępstwa prawnego powinny być zniesione. Od zasądzonej powodowi kwoty stosunkowa opłata sądowa wynosi 3.457 zł. Powód zapłacił 2.000 zł, a zatem brakuje 1.457 zł. Ponadto ze Skarbu Państwa tymczasowo zostało pokryte wynagrodzenie biegłego L. F., łącznie 3.027,88 zł. Od powoda należało ściągnąć koszty sądowe w łącznej kwocie 4.484,88 zł z zasądzonych mu roszczenia w oparciu o dyspozycję art. 113 ust. 2 pkt 1 ustawy z 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn. Dz. U. z 2014 roku poz. 1025 ze zm.). Pozwana uiściła wydatki na biegłego, którego opinia stanowiła istotny dowód w sprawie i po wydaniu której powód cofnął pozew ponad kwotę 70.000 zł. Sąd stosując art. 203 § 2 k.p.c. zasądził od powoda na rzecz pozwanej kwotę 2.425,62 zł tytułem zwrotu kosztów sądowych - wydatków. O zwrocie pozwanej niewykorzystanej zaliczki w kwocie 74,38 zł Sąd orzekł w oparciu o art. 84 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.